

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemanja ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto 1.50
Pol leta 1.20
Četrť leta 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto 1.50
Pol leta 1.20
Četrť leta 1.10

Posamezne šerilke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternollije in Scharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Bevedere 179“ in „Via della caserma 60“.

SOČA

Glasiló slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Pri oznanilih se plačuje za navadno pristopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat

Za večje vrste po prostoru in vsak po 30 kr. za kolico.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga, kjer se nahaja tudi upravništvo. — Rokopisi se ne vračajo. Dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delatcem in dračim nepremožnim se naročnina znižuje, ako se oglase pri uredništvu.

Naše šolstvo.

O šolah smo v našem listu že toliko govorili, kakor da bi ne imeli važnejših rečij, in kakor bi bil naš list šolski list. Toda ker nam gre za narodni obstanek, ker je šola temelj vse naobraznosti, in ker so se zadoje dati, če tudi na tihem, ču tni dogodki vršili, moramo še enkrat resno besedo izpregovoriti, in sicer prav mirno, da se nam ne boje fanatizem in bog ve kaj se očitati.

Naši čitatelji se pač spominjajo, da so bilo lansko leto naše šole o mnogih gospodov obiskovane; spominjajo se, da so nas obiskovali mej drugimi tudi nekdanji ministerski namestnik Fidler in po tem, ali menda že preje, tudi štajersko-kranjski šolski nadzornik Wretschko. Zoper tako častne pohode nujamo nič, le ne vemo, kaj pravi k temu naše šolsko svetovalstvo in naši šolski nadzorniki, ki so za to povstavljeni. Jeli so taki pohodi morda zaupnica našim šolnikom, kaj? Naj bode to kakor hoče, to je gotovo, da je naše šolstvo od istega časa jako vznemirjeno, in da naši šolniki vedno stikujajo glave in si vedno kaj zovsaga umišljajo. Kaj tacega? Rekli bi kar naravnost, da hočejo naše šole — ponemčiti, toda našim nasproti kom nij vse ta beseda in jej tudi nasprotujejo. Zato: naj pustimo besede in povejmo raji, stvar, kaka je in kaj se je letos pripetilo in pustimo razsodbo našim čitateljem.

Šlišalo se je takoj, ko je odšel Wretschko iz Gorice, da so naše šole slabe, da se je nadzornik neugodno o njih izrazil. Šole namreč ne morejo tacega vspeha pokazati, ker dijaki premalo nemščine znajo. Kako bi se temu pomagalo? Ali se imajo šole na narodno podlago postaviti, kar je uže deželni zbor v zadnjem zasedanju terjal, ali pa se ima nemščina uže v mlade glave vcepiti? Ta dvojna pota, drugega pomočka nij, si misli g. Wretschko. In prav ima. A prva pot, šole na narodno podlago postaviti, to bi bila prevelika koncesija goriškima narodnostima. Tudi je peščica (1%) otrok penzijiranih in nepenzijiranih nemških uradnikov. Kam bodo ti svoje otroke pošiljali? Ne kaže drugega, šole morajo biti nemške in pomagano je s tem nemški prosveti, nemški kul-

turi na obalah Adrije. Tedaj šole morajo biti nemške, posebno pa realka in gimnazija. A kako bo pa vspeh uže v prvi šoli dober, ko so vendar vadnice in druge ljudske šole narodne? Gospodje pri ministerstvu si zaradi tega niso v zadregi, in zatorej ukažejo, da se ma uže letos v prvem razredu c. k. vadnice v Gorici nemščina podučevati.

Dva meseca je učiteljem dovoljeno, da se smejo z materinščino pečati, po tem pa se morajo šestletni učenci uže mučiti z r. ba-fisch, m. za-tisch itd. Kaj pravite h temu Vi odgojitelji, in posebej Vi roditelji? Ali se niso zopet vrnili isti srečni davni časi, ko smo po domače govoreči morali nositi domov tablice s znanim napisom?

Kako bi se pa sedaj dalo pomagati, ko je vendar znano, da učenci, vstopivši iz vadnice v srednje šole, velike nemščine seboj ne prinesejo. Tukaj volja zopet ministerski ukaz, ali boljše volja (ukaza menda nij), naj se sprejme le nemščina zmožni, drugi pa naj se pošljejo v pripravljalni tečaj. Kaj pa je zopet to? To je tudi čisto nova prikazen. Ali prav za prav ne; pripravljalni tečaj je bil menda uže pred tremi leti in ker se je slabo obnesel, je bil hitro opravljen. Sedaj so ga na novo krstili, le z nekakim razločkom, kar pa pozneje povemo. Pri sprejemalni skušnji so je letos veliko boljše gledalo na nemščino; in zatorej le bilo na gimnaziji odposlanih 17, na realki pa 25 učecev.

Da je veliko večina Lahov (38) zapojenih, nego Slovencev, kar kaže, da so poslednji zmožnejši nemškega jezika, to ne spada sem, a to moramo omeniti, ker če bi ne nastopile druge okolščine, bi ne imeli Slovenci pripravljalnega tečaja. Ko je bilo tedaj čisto malo Slovencev, to je 4, zapojenih, bi bil pripravljalni tečaj čisto nepotreben. In kaj se izmišlja viši gospodje? Rekli so naj vstopijo pa iz tretjega razreda vadnice v ta novi tečaj tisti, ki hočejo po tem v srednje šole prestopiti. In tako se je tudi zgodilo. Učenci dovršivši lansko leto tretjo vado so pristopili skoro vsi, in četrti razred slovenski je sedaj zaprt. Tako se je tedaj zgodilo, da slovenski narod na Goriškem, ki šteje čez 130 tisoč njima niti ene štirirazredne šole.

Hočete imeti še ljubezajivejši dokaz ministerske

milosti? Ali ne boli in krvavi srce vsacega domoljuba pri taceh dogodkih?

In kak je ta novi pripravljalni tečaj, ali boljše tečaja, ker eden je za Italijane, drugi za Slovence? Počuduje se v njem deset ur na teden samo nemščina, pet ur računstvo, 4 ure lepopisje in nekaj ur risanje, vse v nemškem jeziku. Naš šolski svet je sicer, kakor se nam pripoveduje, nasvetoval, če uže mora biti pripravljalni tečaj, naj se vsaj nekoliko ur materinščini odloči, a ministerstvo je ta nasvet zavrlo in imamo to, kar imamo. Če bi naposled omenili, da učitelja ki sta za pripravljalni tečaj namenjena in uže imenova, sta prav dobera učitelja, a za to posel nespособni, omenjamo le za to, ker nas vsaj to nekoliko tolaži, da pojde tudi ta novi eksperiment rakom žvižgat, ko bodo gospodje videli, da je ta novotarija ravno tako brezvspešna, kakor je bila pred tremi leti, ko so imeli to stvar professorji srednjih šol v rokah. Stvar je nepopolnogačena, torej pogubna.

Na srednjih šolah so v prvem letu letos odpravljene paralelke. Da se sedaj uže v prvem razredu največ ali prav za prav vse v nemščini podučuje, naj ne čudnega. Naj bi bilo pač preveč dolgočasno, ko bi moral učitelj vedno v treh jezikih govoriti. Professorji govore večno le nemški, naj otroci razumejo ali ne, pač nij posebno važnosti. Tudi je večina učiteljev, ki niso zmožni deželnih jezikov, saj obeh ne.

Tukajšnji italijanski list „L'Isanzo“ govoreč o tej zadevi, priporočuje, naj se mestni in deželni zbor te stvari poprime in naj vlado poprašata, kako in kaj; a če se tudi zgodi, to vemo, da bo vlada jasno odgovorila. Odgovor bode sicer tih, toda vnebojpoč. Lansko leto je deželni zbor terjal, naj se srednje šole postavijo na narodno podlago in čez leto dni je bila vadenica uže ponemčena.

Jeli to germanizacija, jeli to razširjenje nemške, torej vesoljne omike in prosvete? Dajte odgovor Vi, županstva, občinska starestinstva, dajte odgovor Vi, mestni in deželni zbor, in za boga, ne molčite slovenski in drugi narodni državni poslanci, katere je narod tako navdušeno za svoje zastopnike in zagovornike izbral. Hic Rhodus, hic salta!

LISTEK.

Iz otroških let Ludov. XV., kralja francoskega.

Sostavil po Aleksandri, bav. kneginji, Pugačevski.
(Konec.)

Kraljič bi bil za ves svet vesel, ko bi šel naravnost na travnik, ki se je sedaj pred njegovimi očmi razprostiral. Tukaj bi imel bojovati se; vzdihuje upira svoje nevoljne oči v svetlobi sneg. Moj bog — misli si je — kake kepe bi se dale napraviti iz njega, pa tudi bombe. Kmalu zagleda tudi tam mej drevjem male svoje tovariše, ki se uže živahno kepajo. Srdit je naskok ravno tako erčna bramba. Glej, Chartres s pajdaši vred se zvito potukne, protivnik uad nje s kepami. Vrisk, smeh, zmagovalčev krahot, navdušene pesmi, vse to mu doni čarobno v mlado uho. Ko krene kočija v drug dravored, mogel je kraljič pregledati vse bojišče, snežene nakope in rove. Zopet glasno kričanje in bojevanje. Solze se mu vderó, ker si je bil v živi svesti, da bi si bil veliko slavo pridobil.

„Na, kaj vendar mislite, veličanstvo?“ uagovori ga Villeroy. Ludovik pokaže motčes s prstom tija na bližnji prizor, meju tem, ko mu v veličih očeh zaigra tako očitna otožnost, da je celo maršal ganen.

„Veličanstvo, ne smete se tem otrokom prištevati; kralji morajo imeti boljše važne reči po glavi.“

V takih pogovorih pridejo pred vsem v predmestje Saint-Antoine, kjer je bilo ljudstvo uže v ogromnem številu zbrano, da pozdravi svojega petletnega kralja s živahnimi živio-klici. Ko se Ludovik prikaže, dete

nedolžno, nežno starosti, zbaše se narod z glušivim navdušecjem; a vendar prikimal je žalostni otrok ves bled, ker ga je zeblo; pa tudi misel na kepanje delala mu je veliko preglavo. Tako pridjo v Tulzerija, kjer je bil velkansk šhol in jimetaših velikašev in plemenitnikov francoskih.

Ko malega Ludovika posade na prestol, zagleda v svoje velike v selje gospo Veatadour. Nepopisljivo ljubezniva rdečica oblije mu mlado lice. „Tihó moj kraljič našepeta mi skrbeča ženska. Ludovik XV. pogleda resno, važnost sedajnega prizora spoznavši. S ponosom očesom glela na zbor, cvet dvorskega življenja. Kraljič je bil dete nenavadne lepote. Skoro vid jema joča hela polt, črne z dolgimi črnimi ozemci osenčene oči, ču la lepo ustvarjen nos, ponos in plemenitost izrazovajoči ustnic, lepi in v koltrih na pléča padajoči lasje, in pred vsem žhlitni ustop; to vse je čaralo in zamikalo gledalce. Pod dovano kraljevo dostojanstvo je sijalo iz deteta, ki je komaj čakalo začetka pomembnega obreda. A pri vsem tem gledal je kraljič tudi večkrat pa strani skozi okna na se snegom obloženo drevje. Nij čuda.

Ko prišla čas, da mora ogovoriti zbor, skloni se Villeroy do njega z uprašanjem ali zna besede še na pamet. Ko dobi odgovor, da rače mu, naj začne.

Ludovik s čulovito ljubeznjivostjo spregovori: „Mi „kralj Francoski in Navari imaujamo vojvoda Orleanskega namestnika Našoga in oskrbnika v tem kraljestvu za ves čas Naše neletnosti.“ To vsled parlamentarnega sklepa od 2. septembra.“

To vse je izrekel kraljič prav gladko.

Kakor v zahvalo pristopi vojvoda Orleanski roke poljubiti ljubeznivemu kralju; tako tudi vsi udje na no-

vo imenovanega soveca. Ali ogovori, poljubovanja, navdušeni gled, gromoviti slava-klici, ve lna zagotavljanja u lano vernosti; ah, vse to je le predolgo trajalo za mladega kralja, ki bi se bil meju tem stokrat raji kepil s tovariši tam na travniku. Čeravno mu je maršal Villeroy zvesto na straži stal, in vsako njegovo gibanje nadziral, vse nič nij pomagalo. Kraljič je pihal v svojih snežnih vzorih. Toda stoj, neka smešna oseba v zboru vleče se njegov pozor na se. Kraljič hoče na glas zam-jati se.

Villeroy srečno zapazi: „Veličanstvo ne glejte zrom tija!“

Kraljič: „Pogled me mika.“

Villeroy: „A nij spodobno! Raji poslušajte, kaj Vam pravi sedij predsednik kupčjske zbornice!“

„Oh to me dolgočasi, dolgočasi do smrti!“ šepeta Ludvik.

„Prosim Vas, veličanstvo! — Veličanstvo! — Za boga, veličanstvo! — poslušajte me!“ se vpira maršal ves v znoji, ko je kralj še vedno svoje poglede obračal proti onemu smešnmu človeku.

„O pustite me na miru!“ nadaljuje Ludovik tesnega srca in nepotrpljiv zaradi vednih opominjanj in dolgih ogovorov, s kojim so ga neprenehoma mučili.

„Vas ne pustim, pa tudi ne smem, veličanstvo!“ odrne maršal. „Njste tukaj, da bi se kratkočasili!“

„O moj snežec! moj snežec!“ vzdihne kralj spominivši se ga pri besedi: „kratkočastiti se.“

„Ne smete na to misliti; nego na to, kar se takaj pred Vami godi.“

„O pustite me!“ odrne Ludovik uže na jok pripravljen.

svoboda tiska.

Beseda je moč, s katero je človek prav za prav človek. Le s pomočjo jezika je ljudem mogoče bilo mej seboj občevati, pogovarjati se, in po tem počasi napredovati. Ali beseda ni stalna, ona se le sluša, in se izgubi v zraku, zato so ljudje uže v prvotnih časih premisljivali, kako da bi bežečo besedo utrdili, kako da bi kak imenitem dogodek ali kako posebno misel tudi potomcem kolikor mogoče jasno povedali in ohranili. Izmislili so si spominke več ali manje jasno govoreče, po tem hieroglif to je znamenja, katerih pomen je rod rodom povedal. V teku časa so iznašli znamenja za posamezne besede in pozneje še le za razne rekljive glasove, in to so bile črke. To pa se je pri raznih starodavnih narodih zgodilo v prav različnih dobah; pravijo, da so Fenicijani prvi črke iznašli, kedo zna, koliko časa pred Kristom.

Zdaj se zaali ljudje pisati, se ve da le učenjaki, vendar je bil ta pomoček takošne važnosti in takaga vpeha, da so Grki in Rimljani z govornjeno in pisano besedo dospeli do vrhunca omike, katera je podlaga vsi naši današnji naobraženosti. Ta vzvišena starodavna omika pa nij mogla dosti razširjena biti, kajti spisano knjige prepisavati, nij bila malost. Taki prepisi so bili kaj dragi, in le bogatincem, mestom in državam je bilo mogoče si je priskrbeti. Revni, če tudi veliki talenti, so je v roke dobivali le po posojilu in v bibliotekah, izmed katerih so nekatere v Kitimu, Atenah in Aleksandriji bile prav bogate. Toda prišli so strašni časi ko, so se divji narodi iz severja in iz vzhoda valili na južne omikane dežele, in so skoro vse pokončali v letih 476 po Kristu naprej mnogo časa. Tema je zopet pokrivala Evropo, ali krščanski časi so ukrotili te še divje narode Nemce, Francoze in druge, in zopet so začeli prepisavati kar so dobivali ostankov od starodavnih grških in rimskih pisateljev. Posebno marljivi so mnibi bili v samostanih srednjega veka. Tam so v miru tudi drugi se učili, in začinjalo se je zopet daniti po Evropi. Toda le povževo je človeštvo napredovalo, velika večina je vendar le spala, in le kaka redka resnica je mogla po govornici si pot pridreti do prostega ljudstva.

Počasi se je napredovalo, in osnovali so prve akademije in celo vseučilišča, tam in na dvorih nekaterih modrih knezov so tudi bukve zbirali v bukvarnice. To je bilo vse dobro in lepo, pa začinjali so tudi nekateri trinogi, cerkveni in posvetni, prepovedavati marsikatero teh pisanih knjig in preganjati može zaradi njih mnenj, češ, da so krivih mislj in mnenj. Zdaj prav v pravem času je Janez Guttenberg Nemec iznašel knjige tiskati in jih pomnoževati, kolikor je koma drago. Prva tiskana knjiga izšla leta 1457. in po tem so se hitro vsi evropski narodi poprijeli te krasne, prekoristne iznajdbe.

Odsihmal se je čitanje in pisanje zmirom bolje širilo, in razne znanosti si so ljudje mnogo laže pridobivali, kajti en pisatelj je z tisoč ljudj govoril. Velik

in hiter napredek je bil torej mogoč, in zares napredovalo se je.

To pa nij bilo vse č mračnjakom in silovitežem mogočnih stanov, in ukazovali so jim nevšečne knjige pokončavati. Nij dvomiti, da je bilo to težavno, ker le ena oteta knjiga se je zamogla zopet ponatisniti v kaki drugi dežel. Kaj zoperno jim je bilo, če je kedo cerkvene in državne razmere razpravljaj po novih mislih in vodilih. Izmisli so si torej tudi oni kaj novega. Papeži, kesneje cesarji, kralji so vpejali censuro, to je noben tiskar v dežel nij smel v ogib velike kazni nič tiskati, kar nij poprej zato postavljen uradnik (censor) pregledal in tiskati privolil, in knjige iz tujih dežel brez dovolitve dobivati je bilo ostro prepovedano.

S tem so mislili človeški dah v verige vkovati, in res so nekatere dežele zelo zaostajale v vsem in skoro po vsi Evropi sta se zakasnila razvoj in napredek. Toda človeški dah po podobi božji ustvarjen mora svobodno biti, on ne trpi spon v misljenji, za to pa zadoni iz vsel učenih krogov klic po svobodi v tiskovinah uže v poprejšnjih stoletjih, in to po vsi pravici.

Vsak ima kot človek prirojeno tedaj od stvarnika mu podeljeno pravico svoje misli povedati drugim ne gledé na njih število torej tudi milijonom in to ustmeno ali pismeno, ali kar je laže po tisku in zljaj ce'ò po telegrafu. Nij pa dvomiti, da je ta svoboda kakor vsaka v društvu, omejena. Nič ne sme namreč drugih na časti razžaliti, jih ne poškodovati, ali postav prelo-mevati. Za vse to je odgovoren vsak svojemu sodniku, prav tako, kakor če je krivo rabil pravico pri sebi imeti, palice, nože, puše in druge reči, in ostro naj bodi porotne sodnije, postave pa iste, kakoršne so za hudodelstva z drugimi sredstvi dognana. To je dovolje, in temu se ne more nobeden odtegniti.

Sodnije naj torej o takih zadevah solijo, in ne policije, ali kake druge politične ali duhovske oblasti, katere bi bile poprej sebi nasprotna ali nevšečne misli rade zatrlé uže v njenem rodišči.

Prav te proganjene misli so pa večkrat bile izvrstne, izvrstne resnice, ki so poznej občno veljavo pridobile.

Zatorej so censuro občno črtili, in noben dober še manje pa izvrsten pisatelj nij hotel sprejeti take službe; tedaj so večidel le borne glave se lotile takega dela, in censuri pridobile so sovraštvo ali pa zasmeh. Z večam napredkom so začele podati te censure, in padle so zdaj v tej, zdaj v drugi državi.

Največi sunek so dobile na Francoskem leta 1790 in zadnji udarec po vsi Evropi leta 1848. Pred tem časom je tudi pri nas ta naredba strašila pisatelje in bralce pripovedanih knjig in časopisov.

Le na Ruskem še gospodari pa ne prestrogo, kajti duh časa in splošni napredek jo siliti, zmerno postopati zlasti pri znanstvenih knjigah. Tiskovna svoboda nij pa povsod enaka, največa je na pr. v Ameriki, na Angležkem, v Švici, Italiji, v nekaterih državah na p. pri nas je več ali manje omenjena po tiskarnih postavah, katere so presitne zlasti za časnikarstvo, ki vlado

napada, in so dvoumne, da se lahko dajo razumeti, kakor je baš komu prilčno. Pri vsem tom mora vsak priznati, da so avstrijski vsi naroli od leta 1848. kaj napredovali na duševnem polji. Tudi narodi so zdaj vse drugačiji ko so bili poprej, poglejmo na pr. Ru-tence, Slovake. Kak velikanski razvoj nahajamo pa pri Čehih, Madjarih! Tudi mi Slovenci smemo zadovoljni biti, naše knjigarstvo se je precej, naše časnikarstvo pa še preveč pomnožilo. Pomislite je, da knjigarstvo je temelj slovstvu, zato se bo lo morale delalne moči razdeliti. Evo torej dejanski dokaz, kaka dobroti je narodom tiskovna svoboda.

Njeni nasprotniki, večidelj zoperniki vsakega napredka in starokopitneži, jo sicer črnijo in črtijo, ker jim je vse staro priljubljeno, ali vsaka novost v škodo, torej želijo, naj ostane vse pri starem in ljudstvo neumno, na to naj se dela še silo in tudi censuro. Nu takim se odgovarjamo ne. Drugi holje pošteni protivniki so bojé krive rabe te svobole. In zares zamorjo hudobni pisatelji po bukvah in časnikih zaguati naroli v strastne prepire, tudi ga tako spuditi, da pade v grozne nesrčce. Temu odgovarjamo, da se da vsaka naredba, vsaka resnica, tudi vera krivo rabiti, in da ima prava svoboda sama v sebi korektiv ali popravnno moč; posebno tiskovna svoboda jo ima. Vsi dobri se bodo krivi rabi upirali, kar nij težavno, saj je tiskarna odprta vsakemu, kekar ima soli v glavi, in resnica in pravica konečno zmagate.

Vsak narod pa vendar naj pazi, da ne zabrede, torej je tudi nam Slovcem tako delati uže zljaj, da bode naša literatura čisto zrcalo, katero bo našim potomcem kazalo lep razvoj in napredek naše dobe. Zatorej živela tiskovna svoboda!

Dopisi.

V Gorici 19. novembra. Uže zadajč smo omenili, kako delo čaka deželni zbor. Pozabili smo omeniti naše kmetijske šole, v kateri je znano, da ne zadostuje namenu. Ta šola bi se morala prestrojiti v popolnem praktičnem zmislu, ne smela bi biti srednja šola, kajti kot taka je dozdaj imela tak rezultat, da so se večinoma slabi učenci srednjih šol v njo vpisavali in po dveh ali treh letih postali?! Ti učenci so se navadno vedli kakor kaki visokošolci, posebno pa pol vodstvom Ohlsen-ovem, kateremu so rogoviliše po glavi vse druge muhe, nego kmetijstvo in kateré muhe so se prijelo tudi dijakov. Ta nemško-italijanski vitez in doktor „švinleljua“, je posebno kriv, da je naša kmetijska šola od začetka sem pokažena in da se je toliko denara zavrglo za nič.

Ne moremo tajiti, da so na slovenskem odelku saj nekteri dijaki si toliko znanosti pridobili, da zdaj kot učitelji lahko podučujejo nekoliko o kmetijstvu, zopet drugi so po dovršeni tukajšnji šli na laljeval v Klosterneuburgu in so postali vsaj dobri vinorejci, me-

„Prosim, zravajte se, vzdignite glavo bolje kvišku, in ne glejte tako otožni!“

Ko dokonča predsednik kupčijske zbornice, evo, pride uže drug govornik na vrsto. Uže o početku novega ogovora se kralj, grozno mučen, na ves glas zjoče z izklicem: „O pustite me, pustite me, pustite me!“

Vkljub vsem njegovim solzam in ugovorom gre zborni obred svoj pot, in se še le proti večeru konča. Peljaje se domu čez omenjeni travnik, občeti veliko bridkost, ko vidi da je sneg bil po polnem skopnel.

„O moja bitka, moje kepe!“ zakliče na ves glas. Zopet se zjoče, zdaj pa tako bridko, da ga komaj potolaže. Gredé po stopnicah sreča še nekaj svojih tovarišev, ki so si mej smehom in govoricenjem pripovedovali svoja današnja junaštva. Bli so lep.h rudečih lic, in ko Ludovik se svojim žalostnim in bledim obrazim memo njih pride, ga v resnici nij nihče zavidal, da je kralj francoski.

„Kedo je dobil?“ poupraša kralj se solzami. „Vojvoda Chartres; a tudi markež Nesle se je držal hrabro.“

„Nu pa tako pridite k meni, in povejte mi vse od konca do kraja“ veli mladi kralj.

„Veličanstvo, zdaj je čas iti k obedu, potem h pokuju“ ugovarja gospa Ventadour.

Kralj: „Nič ne dé, če je tudi pozneje.“

„To ne sme biti; kamerniki Vas čakajo.“

„Kako je vendar strašno dolgočasno to kraljevanje!“ se ihti zopet Ludovik. Ventadour ga nekaj se silo odpelje.

Ko prideta v sobo potoži jej mladi kralj: „Oh kako sem vendar nesrečen! Po letu, ko je tako lepo in bi se človek tako rad sprehajal, moram v gradu ostati.“

„O veličanstvo!“ odvrne gospa Ventadour „ali ne greste na sprehod, kedar se vam ljubi?“

„Saj res; da, da imate prav. Na praznik v Saint-Germain — o nikdar ne bom pozabil — slonel sem na oknu, in videl množico veselih otrok. Ko je uprašam, kam da grejo, izvem, da na somenj. Kaj je to, somenj? uprašam je zopet. Oh tam je lepo, odgovore pod drevesi so na prodaj igrače, jestvine in pijače. Z

vso silo vleklo je tudi mene tija; a nij se mi dovolilo. Po zimi nij lepšega ko kepati se, in ravno danes sem zopet to veselico zamudil. Kedaj bode kaj zopet snežilo?“

„Bomo videli, veličanstvo! Za zdaj pa pustite to, in zaspite.“

„Jaz pa nočem. Brž ko ne se mi še poreče, da moram zaspiti, ker sem kralj.“

„Potolažite se!“ odvrne mu odgojiteljica. „Kedar dorasete, tedaj boste pa tudi srečni.“

Ko Ventadour to izreče, ne more si kaj, da bi ne vzdihnila; kajti dobro je vedela, da kralji nijso naj-srečnejši ljudje, in čeravno se pravi: srečea kakor kralj, vendar ne smemo pozabiti, da krona nij samo se zlatom in z bizeri, ampak tudi s trnjem zložena.

Zanimivo je, kakošen kralj je postal iz tega nedolžnega in duhovitega deteta.

Ko je Ludovik XV. prijel žezlo v roke, živel je od začetka varčno; a kmalu udal se je nerednosti in zapravljivosti. Nasledek dvorskega razuzdanega živjenja je bil to, da so davki, uže prej neizmerao veliki, pod njim poskočili od leta do leta. Narod nij mogel več zadostovati nepravčnim tim zahtevam. Zapravljivo gospodarstvo pod Ludovikom zbudilo je na Francoskem in po vsel dvorih evropskih zaničevanje in sovraštvo. Kraljev slab vzgled zapeljal je tudi francoske velikaše v enako zapravljivost in razuzdanost, tako da so se sistematično podirale vse podlage državnega živjenja. K temu so pripomogli v istem času tudi napadi tedajšnjih filozofičnih pisateljev, ki so mej njimi bili v prvi vrsti: Rousseau, Voltaire, d'Alembert in Diderot.

Ludovik XV. umrl je 1774. hudo zaničevan od svojega naroda. Tako sprevrže se človek.

Jež strana.

Smešnica sp. Fr. P.

Stanoval sem pred nekaj leti tu v Gorici v C. vi hiši. Neko dobo — bilo je po zimi — počil glas, da

straši v C. subotah, in res, kedor je poslušal, mogel je po noči slišati neko čudno rožljanje in pošastno tekanje po lesenih prehodih. To je trajalo nekaj nočj, ugubalo se je to in ono, nazadnje je pa vendar skoro vsaki dejal: Tu straši! Gospod C. in jaz sva ugovarjala, a to nij dosti pomagalo pri nekaterih.

Prejde celo do tega, da neki sklenejo pošastno hišo zapustiti, v kateri nij bilo več moč očesa stisnati; kajti strah je redoma vsako noč jezdnil po stopnicah metlo ali kako si bodi drugo coprnško orodje. Hišnemu gospodarju je jelo po glavi šumeti in sklene z nekaterimi tovariši vred pošast rekonosirati, in če moč, priti jej do živoga. On, dva delalca in jaz, ustopimo se ob enajstih na primernem mestu, ob uri, v kateri — kakor se neumno pravi — strahovi okrog lazijo in strašijo. Oče C. drže svetilnico, mi pa vsaki en kol, s kojim smo mislili strahu odpustike deliti.

Še ne vidimo ničesa; a slišali smo — gorje nam! — navadno rožljanje po stopnicah, in kmalu prihaja nekaj čudnega na preholo. Komaj smo glasau smeh še brzдали, bil je z. Hoteli smo videti, kaj bo počel. Nekoliko postoji, v globoke misli utopljen, kakor bi kak težek problém reševal, ali kakor bi visoko pesem koval, po tem se kakor jezen in besen zažene v hiter dir, kakor delajo globoko zamišljeni pesniki, če jim koj kak stih ne pride v misel. Jež se zopet ustavi, zazré se v zvezlovito nebo, kakor bi se astronomije učil, stegava in krči vrat, po tem zdrči rožljanje se svojim oklopom, se zopet vstavi, pogleda kvišku, spusti se spet v galop ali v skok brca, skaka, razgraja, da studi, in nazadnje še — sveti božji križ! pomf se zaleti v vrata neke stare branjevke, ki je kakor je pozneje povedala, strahu kar omedlela.

Zdaj je hudodelnik mero do vrha napolnil. Zadosti smo rekli — si paglavec prešundral, dosti mirnih nočj si zločestnik nam ukradel, prišla je ura maščevanja. Torej primemo ga, in ga potisnemo v temno ječo. To je bil ravno tisti jež ki ga je imel neki stanovalc v C. vi hiši. — Taki-le so strahovi!

nimo, da sta dva taka, ali oba se imata zahvaliti velikodušnosti grofa Coroninija, da sta prišla v Klosterneuburg in po tem do primernega kruha.

No, na naši strani imamo vsaj malenkostne rezultate, kaj pa na italijanski? Prav nobenega, dokaz temu, da so letos z veliko silo na italijanski oddelek dobili nekoliko dijakov, tako sicer, da bi, bilo na omenjenem oddeku več profesorjev, nego učencev. In kaj je temu krivo? Uspeh šole! Nij bila pametna misel, da bodo na goriško kmetijsko višo šolo prišli dijaki od vseh krajev Avstrije; kdor hoče više kmetijstvo racionelno študirati, bo šel na Nemško in sploh na tako šolo, kder učé najboljše moči in kder ima vse učbene pripomočke, — v Gorici se gotovo ne bo toliko naučil, da precej lahko postane oskrbnik kake velike grajščine ali kaj enacega. Za take visoke službe so naši kmet. dijaki menda nesposobni, ne samo zaradi pičle teorije, ampak tudi zaradi premale prakse in ker nijnajo zadosti prilike, da bi se praktično učili, so menda tudi za manjše službe ne dajo dobro porabiti.

Pa na kak način je mogoče, da bo ta šola napredovala; saj je neki profesor in doktor te šole menda sam prepričan, da ves trud bi bil zastoj, kajti on se vede po teoriji: v Gorici se da brez truda dobro živeti. Ta gospod, sicer izvrsten komik, trpinči mladence s teorijo, a praktične kemije in dražih dotičnih praktičnih znanostij se menda njegovi učenci prav malo naučé, posebno pa naši Slovenci, katerim on vse v nerazumljivi nemščini razlaga, dasiravno se je pri svojem nastopu službe pismeno in ustmeno častno zavezal, da se v enem letu nauči slovenščine. Minola so 4 leta, pa gospod se je naučil italijansčine prav malo, slovenščine pa prav nič, temveč je postala zdaj njegova naloga, da tukaj po mogočnosti izpeljuje geslo velikonemško: „Vom Fels zum Meer!“ Po srečni zmagi Nemcev nad Eracozi ta gospod namreč noč in dan deklamuje o zveličavni nemški kulturi in trdi, da človek ne more postati pameten, če ne zna nemškega jezika.

Germanizatorske misli mu tedaj ne dajo miru, vidiš ga na vseh nemških programih, nobene ure ti ne zamudi v Concordiji, zato pa pogosto boleha in ne more — ne v concordijo, ampak v šolo.

Tega gospoda iz Ohlsenove doba tedaj priporočamo v prvi vrsti naši poslancem, da mu povišajo plačo, ker on se trudi, da zboljša naša zelnjčca in zvedri glave naših sinov, da bi se lahko enkrat zveličal v Bismarkovih nebesih.

Da se zopet povrnemo k šoli, naj omenimo, da so naši slovenski poslanci zmerom zahtevalo nižjo šolo, pri ital. večina je hotela iz kmet. šole menda napraviti kako posebno gnejzlo za italijančanje. Zdaj se je menda tudi italijanska politika nekoliko polegla in prav bi bilo, da se še enkrat vzame v pretres organizacija kmetijske šole na popolno praktični podlagi, zlasti pa zdaj, ko je dež. odbor uže nakupil nekoliko zemljišč, katera se bodo morale obdelavati v zamisli kmetijskega napredka, tako da postanejo vzor za vse naše poljedelce.

Če bo šola enkrat praktična, po tem bomo videli mnogo rezultatov v deželi in vsak premožen kmet bo rad poslal sina v tako šolo, da ali doma ostane, ali pa da si dobi lože kruha kot nadzornik polja (gastaldo) v domačih krajih.

Le po tem bode šola dosegla svoj namen na veliko korist deželi; kar je več, je odveč, je „švindl“.

Ker smo uže ravno pri šoti, naj omenimo tudi naših javnih šol v Gorici. Pred vsem opozorujem sl. občinstvo na današnji članek o šolah, po tem pa naj se čitatelji z nami vred čudijo Stremyerjevi brezobzirnosti. Naš deželni zbor v enomer zahteva narodne šole, dež. šolski svet tudi dostikrat protestuje proti nameram ministerstva, a čez glave obeh teh korporacij pride kar na tihoma kak misterijelni ukaz in hajd, naše šole dobé čez noč nov obraz.

V šolah zdaj pri nas germanizacija prav lepo cvete in vsak pedagog se mora uprašati, kedaj bo konec nesrečnih eksperimentov?

Da pri takih razmerah naša mladina neizmerno škodo trpi, je očitno, še bolj pa je očitno, da so dež. zbori, šolski sveti in ves ostali ustavní aparati le igrača v rokah ministrov in družih birokratov in da te ostanejo, dokler ne bo odrastlo v Avstriji zadosti takih ljudskih mož, ki imajo v sebi pogum, vesti in časti, da ministrom na zobje povejo: če naši nič ne velja, pa sami delajte, dokler Vam bo šlo. A kje so taki možje?! Ne motimo se menda, če jih ne iščemo posebno v šolskem svetu ne; tam sedé menda taki, kateri na videz protestujejo proti ministerskim ukazom; privatno pa v pismih ugajajo naredbam, ministrom in jih morda se celo vzročujejo.

Morala sedajnega veka je taka: vsak hrepeni po hitrem bogastvu in avanciranju; zato pa navadno vsak zastopnik samega sebe zastopa in oklene se vsacega kaj dobrega obetajočega mueraja.

In naši Italijani? Pisatelj teh vrstic se pelje pred kratkem v Trst, za tovariš. ima ital. velikega posestnika, dež. poslanca in morda najuplujnejšega moža na Furlanskem. Po kratkem pozdravu se govor nagne na politiko; pisatelj tega dopisa razklada, kako bi bilo dobro, da bi Italijani v politiki bili edini s Slovenci, to je, da bi postali odločni federalisti, ker le po tej poti se dadó doseči vse narodne pravice itd. Na to

mu furlanski politikar odgovori: „Mi se ne bojimo toliko Nemcev, kakor Slovencev in po njih Slovanov; pred nekoliko časom še poznali nijn mo Slovencev, a zdaj nam uže tako prisédajo, da se jih uže komaj obranimo; če zadobe še vse pravice, po tem smo mi pri kraji, posebno pa če obvelja svobodna volilna postava, po kateri dobé Slovenci povsod večino. Vidite zatorej bomo mi zmerom paktirali z ustavoverci in centralistični vli in zmerom prijazni ostali, kajti manje se bojimo Nemcev, nego Slovanstva. V tem zmislu se še nadalje pripravata in ko sta uže blizo Trsta uprašá Furlan Slovenca: Kdo pa ste Vi? Ko mu ta pové ime in značaj, se začne gospod poslanec zagovarjati in si pomaga zadrege z besedami: No saj smo zdaj prav prijazni postali Slovencem, ne morete reči, da Slovencem kratimo pravice; reč bode uže šla, kar sem poprej rekel, je le moje mnenje. Iz tega je razvidno, da vlada pri taki politiki ima pri nas prav lahko reč, ker jo Slovenci in Italijani podpirajo iz strahu in nevoščljivosti. Dokler bodo tako ozkosrčni politikarji na krmilu, se nijnamo nadejati, da nam bo ministerstvo samo pomagalo do narodnih pravic; kajti ono pradobro vé, s kakimi faktorji ima opraviti.

Prava fotografija naših zmedenih političnih okolištin so naši poslanci na Dunaji; Taccó se je vpisal v klub mladih Nemcev, Coronini v klub starih ustavovercev, Valussi so držli pravarske stranke, le Winkler je pri divjih, k tem pa spadajo vsi narodno liberalni slovenski poslanci, ker se njih principi popolnoma ne vjemajo z nobeno stranko, tako da bodo samo v nekaterih vprašanih glasovali s pravnarji, v drugih zopet s kako drugo stranko, ali pa celo zdržali se glasovanja. Skoro bi kedó mislil, da so se naši goriški poslanci zato razdelili, da bo vsak svojo stranko obdeloval za predelsko železnico in za druge materialne potrebe, ker to jim je menda glavni cilj.

Pridobitev bo menda takošna, kakor druga leta; na vsak način pa je karakteristično za goriške razmere, da od 4. poslancev niti dva nijnsta istega mueraja. „Da soll der Teufel klug werden!“ če je uže sama mala goriška mali Labirint vsih Labirintov, kateraga more le kaka čudepolno moč urediti.

26. t. m. tedaj stopijo skup dež. zbori; v krogih naših odločnih poslancev se menda ventilira vprašanje, če se hoče protestirati proti direktnim volitvam, ktere so se upeljale proti ustavi, preziraje ustavno garantirano pravice deželnih zborov. A mi dvomimo, da bodó tudi ital. poslanci toliko odločni, da bi se pridružili temu koraku. Saj jih poznamo in prav smo jih nariseli, ko smo jih imenovali „južne Poljake.“ Vsi ti poslanci, posebno pa liberalni Italijani v enomer pravijo, da vsemogočni Pajer uijnja več upliva; a vsi vendar plešejo po njegovi piščanki, posebno pa v dež. zboru.

Naš mestni magistrat, kateri ima izžrebanega župana (res unicum) je večinoma klerikalni; in to v sled naravne reakcije, katero sta vzročila brezobzirnost in terorizem lahouske stranke, ktere je bila popreje na krmilu. Te dni so imeli mestni očetje važno sejo; šlo je zato, da se podeli znanemu Favetti-ju mesto prvega tajnika; proti temu predlogu je posebno dr. Pajer, velik sovražnik F-ov, govoril in en drug od bornik je F-ovo namučenje naravnost imenoval največ nesrečo za Gorico, češ, da po tem začne zopet terorizem in društveni razpor, na kar je predlog padel. Pri ravno ti seji je hotel posebno pobožen oče sprožiti nasvet, da bi se Travnik prekrstil v „Piazza St. Ignazio“; Travnik je bil uže drugič v nevarnosti; liberalci so ga bili prekrstili v „Piazza grande“; klerikalci, nam sicer bolj pravilni kot liberalci, tudi nijnjo hoteli zaostati; a predlog se nij dopal večini in tako je naš „Travnik“ po dobri naključbi uže drugokrat rešen. Pač pa je obveljal tretji nasvet, da se namreč ulici, ki pelje pri gledišči proti kolodvoru, da imé: „Corso Francesco Giuseppe“ in sicer se bode slovesno krstila ta ulica na dan 25letja ce našega cesarja, 2. decembra t. l. Naš magistrat pripravlja za tisti dan velikansko svečanost. Godba na vse jutro, umetno razsvetljenje „Travnika“ z gazom in električno lučjo, slovesno gled šée, večerna godba z baklado, vse to čaka dne 2. decembra nas Goričane, da pozabim na vse naše domače reve ter pijemo v veseli družbi na zdravje našega cesarja.

V Trstu 17. nov. [Izv. dop.] Tudi volitve v deželni zbor smo dovršili, a tako, da se bogu smili; a koravno smo v petih okrajih zmagali z narodnimi kandidati, smo v petih okrajih padli, kjer je g. dr. Josp Bizjak kandidiral, in to se ima centralni volilni odbor in slovenski narod zahvaliti v prvi vrsti g. župniku Črnetu iz Občine, na za las boljemu od svojega brata bivšega državnega poslanca Črnetu.

Temu zvesti pomočnik je bil kaplan iz Trebča, zraven pa še znani občinski zmaj s svojim sivim očetom Danelom, kateremu je trebuh denar narodnost, svoboda in omika.

Ta generalni štab Občinski se je postavil pred hišo Danela ter so tam vsakega kmeta ustavili, mu sikali dobre in slabe posledke volitev in so ga še le takrat iz rok izpustili, ko je kmet uže čisto omamljen bil z mislijo, da je res vera v nevarnosti, po tem so vsakemu na volilni list zapisali svojega kandidata in vera je zmagala v osebi Purgstallerja. Tako so agitrali

mračnjaki. Zraven pa moramo omeniti še druge kaktivce, ktere so pri občinstvu to, kar muha v močniku, in te so: mesar Matevž Hrovatin in Anton Skrljavaj. Velika sramota za Občino, Bane, Trebče in Bazovico in za celo okolico sploh, da so nam zmago odnesli oni, kateri se vedno za „gospodovo“ sukno drže in tevažo v temi, mej tem ko se vse druge vasi kot samostojne in zavedne odkljujejo ter delajo uspešno po lastni vesti. Peti okraj je ubogi na umu, tam še nij oapočila zora napredka, kajti reva mora biti tam kder si izbirajo kandidata po priporočenju duhovnov.

Žalostno je da taki gospodje poštene domačine prezirajo, kateri bi ti več koristili, ko Lah, kateri nij naše krvi, in nema ljubezni do nas. Menda tudi tukaj velja načelo: rajši Laha, kakor liberalnega Slovenca. Mi zmatram to volitev kot vsiljeno in zavratno. Hvala pa onim možem, kateri so s prepričanjem stali za narodno stvar ter se nijnso udali nasprotnikom, kateri le za se delajo in katerim je ubogi narod le deveta briga. Edim gosp. župnik iz Bazovice se je držal konsekventno ter volil po svojem zdravem prepričanju. Slava mu!

Gospoda župnika iz Občine pa uprašamo: kaj da se ima utikati v politiko in če se uže utikate, povejte nam, koliko Vam dalo Laha, da jim služite kot „Baueranfänger“. Je-li to ljubezn do svojega bližnega? Je-li to krščauski nauk za naše farane? Dosta, da ste brat enega, kateraga je narod v Sežani postavil na „Pranger“, nij potreba drugega, vsa vaša biografija se po tem sama po sebi razvija. Znano je, da ste pred 5. leti vrnili svojega sorodnika Sklemba v mestni zbor, da je proti okolici delal in nasprotoval poštenemu Nabergerju; treba je bilo še Burgstallerja noter spraviti za Občinski okraj, da postane okolica italijanska in da Vi v miru uživete dobroto tega sveta!

Koliko ste škodovali šoli, hočem omeniti pri drugi priliki. Našel bi vam še mnogo takih zaslug izdajice, pa prihranim si za drugi pot. Omenim naj le še to, da je g. župnik, ko je vedel, da Burgstaller je uže v prvem razredu voljen, vse ono še zunaj agitiral in na zadnje še poslal nekatere kmote poklonit se mu in prosit, da naj so v mestu kandidaturi odpove, da bo na njegovem mestu zagrižen Lahon prišel in nam okoličanom tako narodnuga človeka spodružil, kateraga smo z zaupanjem postavili in ga prosili nas v mestnem zboru zastopati, kar bi tudi z veliko sposobnostjo in zvesto storil, temveč ker je rodom Slovenec iz Goriškega izvrsten rodoljub in jako spreten človek.

Nekdo pa si je mislil, če izvolimo dr. Bizjaka, bojo pojedine šle rakom žvižgat. Če pa bo Burgstaller voljen, pa bo vse boljše; in zaradi tega mora sovražiti takega človeka, če je tudi duhoven, vsek pošteni človek ter ogibati se ga. Črna trojica pa zasluži, da je narod v knjigo izdajice vpiše: „Strela udri iz višine izdajalca domovine.“

Okoličan.

Iz Ljubljene. 17. nov. (Izv. dop.) (Brenclj II. — † Irkič —) Čitali ste, kako na vsa usta ja bil g. dr. Bleiweis v svojem zastaranem „omnibus“ naznanil, da bodo proti našemu dnevniku „Slov. Narod“ začel izhajati nov list, ki bode politične volne članke pisal za vzor vsem, ki pišejo. Radovedni smo bili na te vzorne vodne članke. A zdaj izhaja iz ljubljanskega furvažna „Slovenec“ uže nekaj tednov ne v posebnem rodu. Kakor se iz Blaznikovo tiskarne čuje, ima mej naročniki same fajmoštre in kaplane, posestnikov in drugih stanov skoro čisto nič. V duševnem obziru je pa tako mizerabel, da je pravi škandal, ka se po „Narodu“ po „Napreji“ celo po Einspielerjevem „Slovencu“ tak list sploh mej Slovence upa. Ob vložnih člankih, kakor je bil dr. Bleiweis napovedal nij niti sluha, pač pa se širi tu nekova jezikova „primojduševina“, duševna beračija, in kaplana Domicelja pogreta neotesanost, neslano prebavljanje uže davno pozabljenega. Tu v Ljubljani se za ta časopis živ krst ne zmeni. V nobeni kavarni (izvzemši edino Schmidovo, kamor trije prvaki in „pater Gulgata“ zahajajo), v nobeni gostilnici tega lista ne vidiš. Tudi privatnih naročnikov nema tu, izvzemši eno pest duhovnikov, ki so prisiljeni naročevati se nanj, sicer je Kljuni okljunijo in gorje jim potlej, ako kompetirajo za kaj več, nego so. Predzadnja številka tega lista je bila konfiscirana, zaradi jako naivno pisanega članka proti novim šolskim postavam. Iz verjetnega vira čujemo, da je e. kr. konfiskator, policijski svetovalec g. Ahčin od svojih višjih „dobil nos“ vsled te konfiskacije. Rekli so mu pri e. kr. deželni vladi, ko so članek prebrali: „Tega nij bilo treba konfiscirati; pametni ljudje se morajo takim brezumnostim smijati, neumni pa ga itak ne beró.“ In meni se zdi, da je bila to najboljša kritika in g. Ahčin bi zaslužil še več, nego grajo.

Komaj smo dve novi volitvi v deželni zbor za narodno stvar srečno dovršili, uže imamo zopet eno pričakovati in sicer v mestu Idriji. Krški notar Irkič, ki je dozdaj Idrijo v deželnem zboru zastopal, iz poslednjih volilnih bojev znani propali klerikalni kandidat proti državnemu poslancu V. Pfeiferju, je na naglo umrl. Treba bode nove volitve v Idriji. Uže zadnje je narodni kandidat v Idriji zmagal samo s tremi glasovi večine. Zdaj je število tujih uradnikov še naraslo, — toška bode zmaga. Vendar upamo, da se bodo slovenski Idričanje krepko uprli in vse poskusili, da zmagajo. Da bi le dobrega kandidata postavili si, — sami!

Politični pregled.

Prvo mesto v notranji politiki zavzema drž. zbor. Konec pretečenega tedna je finančni minister Depretis predložil zboru postavo, po kateri bi se dalo pomagati trgovstvu in obrtniki iz velike zadrege po borsni krizi vzročene. Ta vladni predlog se glasi, da država vzame na inostranskih na posodo 80 milijonov gold. v srebru v namen, prvič da se osnujejo po celi državi posojilnice, pri katerih dobé trgovci in obrtniki denar proti pokriti menjici, ali pa tudi proti sami zastavi vrednostnih državnih papirjev (Lombardgeschäft), drugič, da se en del one svote porabi za zidanje onih železnic, ki so uže postavno dovoljene, namreč ena na Gališkem, ena na Českem in ena v Istri (o drugih železnicah se ne govori); 3. da se dobiček, katerega bodo pokazale posojilnice, porabi za zboljšanje valute. Ta vladni predlog je oddala zbornica posebnemu komiteju 36. udov, kateri naj ga pretresuje in po tem zboru poroča. Ta komité je uže dovršil svojo nalogo, in menda denes je uže začela debata v zboru gledé državne pomoči. V komiteju so bili stavljeni razni nasveti, dopadla sta nam posebno 2 predloga, namreč Liebigov, kateri zahteva, da se doma vzame posojilo in sicer naj se izdado nakaznice na državne denarnice z obrestmi, po tej poti dobi država zadosti domačega denara, s katerim naj se podpira le mala obrtnija; in Schöffelov, vsled katerega bi morala država na posodo vzeti dosti večo svoto, da s to zida vse uže potrjene železnice, in da hitro preskrbi, da se v pretres vzamejo in zidajo še druge železnice in sicer ne samo v enih, ampak po vseh kronovinah. Pri zidanju teh železnic naj se pa o-zir jemlje na same domače podvzetnike in na domačo obrtnijo. V odseku je obveljal princip, da država dobi potrebnega denara, ali po posojilu, ali pa z izdavanjem dohodnih listov (Rententitel), z pridobljenim denarom pa naj se lombardira in vzame v zastavo papirje narodne banke. Mi smo sicer nasprotniki vsake državne pomoči, a nekaj se mora pri takih nevarnih okoljščinah vendar storiti, po našem mnenju pa bi bilo za državo, za obrtnijo in trgovstvo največ storjeno, ako bi se bil sprejel predlog Schöffelov, kajti po zidanju železnic dobi obrtnija mnogo dela, delalski stan zasluži in da skupiti trgovcu, zraven tega pa ostanejo železnice stajno imetje države in pridejo na korist trgovstvu in obrtniki za večne časa. Naj eden reče, kar hoče; javna dela, posebno pa komunikacijske so najboljša pomoč proti gospodarskemu propadu. O tej reči bomo imeli priliko obširneje spregovoriti; naj tukaj le še povemo, da se je finančni minister Depretis s svojim predlogom, katerega je kopiral po pruskem slabem originalu neizmerno blamiral, tako sicer da zdaj poslanci ministra podučujejo, namesto da bi minister poslance, kakor da bi še le zdaj praktical.

Mi smo uže pred dvema letoma Depretis-u vsako sposobnost odrekli; danes pa uže vsi listi ustavoverni in federalistični v en rog trobijo, da namreč Depretis nij za ministra in da mora odstopiti. Velike važnosti je predlog, katerega je stavil poslanec Lienbacher v drž. zboru v seji 13. t. m. da naj se izvoli odbor, ki bode preiskaval prave vzroke krize in nasvetoval, kako bi se odstranila ta velika nesreča. Ta predlog, stavljen po izvrstnem kriminalistu, je razburil klike starih ustavovercev; oni se bojé pretresovanja, pri katerem vtegnejo na dan njegove pregrehe, zatorej pa bodo vse storili da bi predlog ne bil sprejet. Ker je pa predlog tak, da ga more ministerstvo podpirati, če noče vzbuditi kak sum proti sebi, bo, če pade, večina drž. zbora tudi sebe pred svetom kompromitirala, ker bi s tem dokazala bojazen pred razkritjem takih rečij, ki so delikatne narave za velikaše. Gospodska zbornica je sprejela adresu na cesarja po načrtu Autona viteza Auersperga. Enako bode te dni gotovo sprejela hiša poslancev addresso na cesarja po Herbstu izdelano; ta zadnja posebno oestro povdarja krizo in indirektno udriha po ministerstvu. Sliši se, da Herbst zato priseda ministerstvu, ker bi sam rad minister postal. Po dovršeni adresni debati pride na dnevni red drž. zbora vladni predlog o državni pomoči in pri tej priliki bo padla marsikaka ostra beseda;

neki poslanec z Dunaja nam piše, da bode nekatere dni zaporedoma vihar razsajal bo zbornici; a kaj, ker se bode vihar polegel, predno scisti zrak. Kakor se sliši pridejo postave gledé uredbe razmerja mej cerkvijo in državo še le po novem letu pred zbornico, tistikrat bomo še-le pravi vihar doživeli. Českim državnim, poslancem je poslal predsed. drž. zbora poziv, da pridejo v 14. dne v zbor, če ne zgnabé mandate. Kar Čehi ne pridejo, bo morda ministerstvo razpisalo volitve za silo; pa vse zastonj; Čehi so trmoglavci. Vucla se je sicer mej staro- in mladočeskimi listi huda polemika, stari nočejo na Dunaj, mladi pa bi radi šli v Reichsrath; vendar pa bo starih obveljala. Tudi to je še zmerom vprašanje, če pojdejo Čehi v dež. zbor ali ne; mladi in stari so si zarad teh vprašanj še bolje v laseh, kako pri nas.

Ogrska država je v tako slabem stanu, da jej preti poguba, če bo še nekoliko let po sedajni sistemi vladana. Dokaz temu je neko pismo voditelja levice Gheczy-ja, v katerem opravičuje svojo odpo-ved poslanstvu. V tem pismu nasvetuje, da se obé stranki zedinite in na to delate, da državo rešiti političnega in finančnega „bankrota“, kajti z oponiranjem je tako daleč prišlo, da je Deakova stranka morala paktirati s korupcijo in deželo so pritirali do brezna. Nasledek tega pisma bo najbrže novo ministerstvo, sestavljeno iz obeh strank. Ali pa bo vse to kaj pomagalo — to je še veliko vprašanje. — Hrvatski vladni list pa ogerski vladi še celo nasvetuje pravičnost proti nenemskim narodom in boljše politiko v Orijentu in tako letajo v enomer hudourniki nad Ogrsko.

Srbsko novo ministerstvo bode začelo Francozom prijazno politiko, mej tem ko je plesalo poprejšno ministerstvo po Bismarkovi piščalki. Srbski minister prava je zapovedal sodnijam, naj oestro postopajo proti falitam, da se kredit deželi ohrani.

Mej Španijo in ameriškimi zedinjenimi državami preti nastati vojska, ker je dal španjski namestnik na otoku Kuba postreljati nekoliko ameriškanskih državljanov.

Razne vesti.

V Brdih, kjer je slovensko ljudstvo na še prav nizki stopinji omike, godijo se še zmerom take reči, ki človeku res uže jezo budjo. Tako na pr. je uže znani Št.-a- vikarij šolo zaprl, ko je učitelj Č... prišel v dotično vas učiteljevat, da bi vsaj kak posvetni učitelj ne mogel šole imeti. Baš taka se godi v M.—i, kjer je učitelj — e —. Tamkajšnji župan Z... namreč hotel bi rad izpodriniti M. učitelja, ker ne trobi v njegov fariški rog. In da bi dosegel svoj hudobni namen je porazumel se s tamkejšnjim vikarijem P... delal na to, da so odvzeli učitelju tajništvo, meneč, da g. — e — ob pičli učiteljski plači ne bo mogel živeti. Ali ko je gosp. — e — vendar tudi letos v M. učil šel, poprijela je našega ciklopa taka jeza, da je na vse kripje delal na to, da je krajni šolski svet v M. odposlal okraj. šol. svetu v G... pritožbo zoper tega učitelja, omenivši tudi „dass er (učitelj — e —) durch schlechte Zeitungen, die religionslose Principien haben, die Gemeinde zu verderben sucht...“ In kedo ugane, katere so te „schlechte, religionslose Zeitungen?“ — „Soča“ in „Narod!“ — Drugi mi čitatelji! Nij li to infamija, hudobnost klerikalna, vse meje presegajoča?

Vabilo. K tomboli s plesom, ki napravi Rojanska čitalnica dne 23. t. m. ob 5 uri zvečer vabi vladno odbor.

Goriška čitalnica ima občni zbor 1. decembra ob 4ih popoldne; dnevni red je navadno poročilo tajnika, poleg računa in izvolitve odbora. — Ker je zbor napovedan ob taki uri, da se ga večina tukajšnjih udov ne more udeležiti in to, menda iz posebnih vzrokov, je skoro gotovo, da ostane v naši čitalnici vse pri starem, če se zavratno ne misli, spremeniti čitalnico v kak katolišk kazino.

Pesmarica. Gospod dr. Razlag je poslal v Gorico 100 iztisov knjige, ki ima naslov: Pesmarica v drugič in pomnoženo na svetlo dal in založil dr. J.R. Razlag, odvetnik v Ljubljani, cena 60 kr. leta 1873. Ta knjiga obsega vse pesni, katere se pojejo in tudi druge za katere bi se dal lepí napevi napraviti. Gorko priporočamo to zbirko vsi mladini, posebno pa pevce, kateri potrebujejo pri petji več kitic, pesnij, ki hočejo jo peti in se ne spominjajo besedij. Pa tudi drugim bodo koristile te bukvice, ker imajo pesni naših prvih pesnikov; te prebirati je potrebno in tudi prijetno vsakemu. Vsak tudi želi, da ima pri rokah tako duševno

hrano. Dobiva se ta knjiga v Gorici pri knjigotržcu gosp. Paternolli-ju, in v čitalnici ipri čuvaji. Vabimo torej vse prijatelje in prijateljice naše literature, naj hitro pokupijo te iztise.

Jubilej rojstvenega dne slovečega italijanskega pesnika Petrarke se hoče pridojnja leto praznovati v Arqui. Na čelu odbora stoji italijanski pesnik Aleardo Aleardi. Pod nadzorstvom samga kralja Viktor Emanuela pripraviti se hoče sijajno delo pod naslovom: „Petrarca ed il suo secolo.“ K svečanosti bodo povabljeni književniki vsega sveta.

Dolžnikom!

Vsakemu je znano, da ima vsak list mnogo stroškov, in da pride v zadrege, ker ne more vseh svojih dolžnostij natančno izpolnovati, če naročniki ne plačujejo o pravem času. Zarad tega pa še enkrat in to zadnjikrat prosimo svoje dolžnike, da poravnajo zaostanke do konca t. m. Mi menimo, da je zadosti, če urednik in sodelalci zastonj zrtujejo svoje duševne moči, da bi pa urednik moral še denar založevati za zanikerne plačevalce, to bi bilo vendar preveč. In da se ne bodo gospodje izgovarjali, da niso vedeli, koliko so dolžni, jim danes naznanjamo njih dolg z rudečilom na adresi; če to ne pomaga, jih bomo v listu objavili, in kjer ne bo tudi to nič izdalo, po skrajnem sredstvu segli. UPRAVNIŠTVO.

Pisarnica

odvetnika dr. MARANI-JA je prenešana v ulico sv. Ivana (Ghetto), v Schmidtovo hišo št. 124, I. nadstropje.

ODVETNIK

Dr. JOSIP JAKOPIČ

naznanja sl. občinstvu, da ima zdaj pisarno v RAŠTELU v drugem nadstropju nad prodajalnico železa Kar. Mullča.

Zaloga

novih inozemskih lekov, mineralnih voda, kilnih prevez, instrumentov iz gutaperke i. t. d. je

v lekarnici „Pontoni“
v Gorici v Raštelu.

Posebno priporoča ta lekarnica:

Pravi prani sirup proti kašlju; pravo angleško Dorschevo ribje olje; uže pripravljena hlečke iz kasije proti kašlju in hriposti; balzam proti trganju, Restitutionsfluid in zdravilno štopo za konje in drugi živali.

GOSTILNICA

pri „Ogrskikroni“.

Podpisani naznanja sl. občinstvu, da je njegova gostilnica „k ogerski kroni“ zdaj z vsem tako dobro preskrbljena, da zadovolji častite goste v vsakem obziru. Gostilnica ima mnogo izvrstno pripravljenih sob za prenočišče in prostorno štopo za konje. Za točno izvrstno in ceno postrežbo, dobre jedila in pijača je tudi preskrbljeno, vsled česar se sl. občinstvu priporoča.

St. Jalsoveczy.